

Βιβλίο 1. Κεφάλαιο 24

Ενδεικτικοί διδακτικοί στόχοι

1. Να πληροφορηθούν οι μαθητές τα στοιχεία που δίνει ο Θουκυδίδης για την Επίδαμνο, για να μπορέσουν στη συνέχεια να κατανοήσουν τις παραμέτρους της κερκυραϊκής κρίσης.
2. Να πληροφορηθούν και να εκτιμήσουν τις σχέσεις μητροπόλεως και αποικίας καθώς και τις βασικές αρχές που τις διέπουν.
3. Να επισημάνουν πολιτισμικά στοιχεία της εποχής όπως το θεσμό της *ικεσίας*.
4. Να γνωρίσουν ενδεικτικά γλωσσικά μέσα που χρησιμοποιεί ο Θουκυδίδης για τον προσδιορισμό και τη δήλωση του χρόνου.

1. Παραδείγματα ερμηνευτικών ερωτήσεων

Ερωτήσεις ανοικτού τύπου

A. Ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ποιες ήταν οι αμοιβαίες ηθικές δεσμεύσεις μεταξύ αποικίας και μητρόπολης; Με βάση αυτό το κριτήριο να αξιολογήσετε τη στάση των Κερκυραίων απέναντι στην Επίδαμνο¹.
2. Ποιες ήταν οι συνέπειες της μακροχρόνιας διαμάχης μεταξύ των αντιπάλων παρατάξεων στην Επίδαμνο;
3. Γιατί οι πρέσβεις των Επιδαμνίων εμφανίστηκαν ως *ικέτες* στην πόλη των Κερκυραίων;
4. Αφού λάβετε υπόψη σας:
 - α. τις ηθικές δεσμεύσεις μεταξύ αποικίας και μητρόπολης,
 - β. το ότι μητρόπολη για την Επίδαμνο ήταν η Κέρκυρα και
 - γ. ότι οι πρέσβεις της Επιδάμνου δε ζήτησαν απλώς βοήθεια από τους Κερκυραίους, αλλά τους παρακαλούσαν γι' αυτό πέφτοντας *ικέτες* στους βωμούς τους,να διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας για τις σχέσεις μεταξύ Κέρκυρας και Επιδάμνου εκείνη την εποχή. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

¹ Η ίδρυση της αποικίας τοποθετείται το 626-625 π.Χ. Βλ. A. Gomme, 1971, σ. 158: *Επίδαμνος, το μετέπειτα Δυρράχιο, σημαντική πόλη ξανά στα Ρωμαϊκά και Βυζαντινά χρόνια ως σημείο εκκίνησης της Εγνατίας οδού κατά μήκος της Ιλλυρίας προς τη Θεσσαλονίκη και από εκεί στο Βυζάντιο. Ο χρόνος αποικισμού υποστηρίζεται από τους αρχαίους χρονογράφους ότι ήταν το 626 ή το 625 π.Χ. (Ευσέβιος και Ιερώνυμος). Απόδοση στα ελληνικά: Γ. Γιαννικόπουλος.*

5. Ποια ήταν η εσωτερική κατάσταση στην πόλη της Επιδάμνου την εποχή που ζήτησε βοήθεια από τους Κερκυραίους;
6. Παρατηρώντας το χάρτη, να εξηγήσετε τη σημασία που είχε η γεωγραφική θέση της Επιδάμνου για την Κέρκυρα, την Κόρινθο αλλά και την Αθήνα.

7. Ο βασικός χρόνος αφήγησης στο κεφ. 24 είναι ο αόριστος. Να επισημάνετε περιπτώσεις όπου ο συγγραφέας χρησιμοποιεί στην αφήγησή του άλλο χρόνο και να εξηγήσετε τι επιτυγχάνει αλλάζοντας χρονική βαθμίδα².

B. Σύντομης απάντησης

1. Να προσδιορίσετε τη γεωγραφική θέση της Επιδάμνου με βάση τον προηγούμενο χάρτη.
2. Ποιες πληροφορίες μας δίνει ο Θουκυδίδης για τη γεωγραφική θέση της Επιδάμνου;
3. Ποια είναι η σύγχρονη ονομασία του θαλάσσιου χώρου τον οποίο ο Θουκυδίδης ονομάζει *Ίονιο κόλπο*;

² Χρησιμοποιεί ενεστώτα και παρατατικό. Με τον ενεστώτα δίνει αμεσότητα στα γεγονότα που προβάλλει και με τον παρατατικό δίνει παραστατικότητα στην αφήγηση τονίζοντας τη διάρκεια αλλά και την ένταση της πράξης στην οποία αναφέρεται.

4. Ποια ιστορική σχέση είχε η Επίδαμνος με την Κέρκυρα και ποια με την Κόρινθο;
5. Γιατί οι Κερκυραίοι όρισαν οικιστή της Επιδάμνου τον Φαλίο από την Κόρινθο;
6. Σε ποια χρονική περίοδο αναφέρεται ο συγγραφέας περιγράφοντας την ακμή και την παρακμή της Επιδάμνου;
7. Ποιες αιτίες φθοράς και παρακμής της Επιδάμνου αναφέρει ο συγγραφέας;
8. Ποια ήταν η συμπεριφορά του δήμου της Επιδάμνου απέναντι στους δυνατούς τα τελευταία χρόνια πριν από το ξέσπασμα του πολέμου και πώς αντέδρασαν οι τελευταίοι;
9. Τι είδους επέμβαση ή μεσολάβηση ζητούσαν οι πρέσβεις της Επιδάμνου από την Κέρκυρα;
10. Ποια ήταν η απάντηση των Κερκυραίων στις ικεσίες των Επιδαμνίων;

Ερωτήσεις κλειστού τύπου

1. Να συμπληρώσετε τα κενά επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη από την παρένθεση³.
 - α. Τὴν Ἐπίδαμνον _____ (κατοικοῦσι, ἐνοικοῦσι, προσοικοῦσι, ἐποικοῦσι) Ταυλάντιοι βάρβαροι.
 - β. Οἰκιστὴς τῆς Ἐπιδάμνου ἐγένετο Φαλῖος Ἐρατοκλείδου _____ (Κερκυραῖος, Ἐπιδάμνιος, Ἀθηναῖος, Κορίνθιος, Ταυλάντιος).
 - γ. Πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου ὁ δήμος τῶν Ἐπιδαμνίων ἐξεδίωξε τοὺς _____ (δημοκρατικούς, Κερκυραίους, Κορινθίους, δυνατούς, Ταυλαντίους).
 - δ. Οἱ δὲ ἐπελθόντες μετὰ τῶν βαρβάρων _____ (ἐδίωκον, ὑφήρπαζον, ἠτίμαζον, ἐβοήθουν, ἐλήξοντο) τοὺς ἐν τῇ πόλει κατὰ τὴν γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.
 - ε. Οἱ δὲ Κερκυραῖοι τὴν ἰκετείαν (τῶν Ἐπιδαμνίων) _____ (ἐδέξαντο, ἐδίωξαν, οὐκ ἀπέπεμψαν, οὐκ ἐδέξαντο, οὐκ ἐδίωξαν)

³ Η απάντηση δίνεται με κλειστό το βιβλίο. Ανιχνεύει το βαθμό κατανόησης του κειμένου.

2. Ο ιστορικός αφηγείται σύντομα την ιστορία της Επιδάμνου από την ίδρυσή της μέχρι τα τελευταία χρόνια πριν από τον πελοποννησιακό πόλεμο. Να κατατάξετε σε χρονική ακολουθία τα γεγονότα που αναφέρει στο κεφ. 24.
- α) Οι δημοκρατικοί έδωξαν από την πόλη τους ολιγαρχικούς.
 - β) Η Επίδαμνος ιδρύθηκε περί τα μέσα του 7ου π.Χ. αιώνα από τους Κερκυραίους.
 - γ) Οι κάτοικοι της Επιδάμνου έστειλαν στην Κέρκυρα πρέσβεις, παρακαλώντας για βοήθεια.
 - δ) Η δύναμη και ο πληθυσμός της πόλης με την πάροδο του χρόνου αυξήθηκε.
 - ε) Μετά από μακροχρόνιες εσωτερικές διαμάχες και μετά από πόλεμο με γειτονικό λαό, η πόλη έχασε τη δύναμή της.
 - στ) Οι Κερκυραίοι έδωξαν τους ικέτες και αρνήθηκαν να βοηθήσουν την Επίδαμνο.
 - ζ) Οι ολιγαρχικοί μαζί με τους βάρβαρους έκαναν επιθέσεις στην πόλη και τη λήστευαν από ξηρά και από θάλασσα.
 - η) Οι Επιδάμνιοι (δημοκρατικοί) ζήτησαν από τους Κερκυραίους να τους συμφιλώσουν με τους ολιγαρχικούς που ήταν εξόριστοι.
3. Ποιους παράγοντες θεωρεί ο ιστορικός υπεύθυνους για την παρακμή της Επιδάμνου; Να σημειώσετε με X τις σωστές απαντήσεις (υπάρχουν δυο) και να τις επαληθεύσετε με φράσεις του κειμένου.
- Τη γεωγραφική της θέση.
 - Τις μακροχρόνιες πολιτικές διαμάχες.
 - Τη συμπεριφορά των ολιγαρχικών.
 - Την αδιαφορία της μητρόπολης.
 - Την αδιαφορία για τη μητρόπολη.
 - Τις επιδρομές των γειτόνων βαρβάρων.
 - Την υπερβολική αύξηση του πληθυσμού.
 - Την άρνηση των Κερκυραίων να στείλουν βοήθεια.

2. Γραμματικές ασκήσεις

1. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο της λέξης στην παρένθεση.

α. Τὴν _____ (Ἐπίδαμνος) _____
(προσοικῶ, -έω) Ταυλάντιοι βάρβαροι.

β. Οἱ Ἐπιδάμνιοι ἀπὸ πολέμου _____ (τις) ἐφθάρησαν καὶ τῆς
_____ (δύναμις) τῆς πολλῆς _____
(στεροῦμαι: παθητικός ἀόριστος).

γ. Οἱ Ἐπιδάμνιοι _____ (πέμπω) εἰς Κέρκυραν
_____ (πρέσβυς: πληθ.).

δ. Οὔτοι _____ (δέομαι: παρατατικός) τῶν Κερκυραίων
μὴ σφᾶς _____ (περιορῶ, -άω) φθειρομένους, ἀλλὰ
τούς τε _____ (φεύγω: μετοχή) ξυναλλάξαι σφίσι.

2. Να ξαναγράψετε τις προτάσεις μεταφέροντας όλες τις κλιτές λέξεις από τον ενικό στον πληθυντικό και αντιστρόφως.

α. *Οἰκιστῆς δ' ἐγένετο Κορίνθιος τις κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον.*

β. *Οἱ δὲ Κερκυραῖοι τὴν ἰκετείαν οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἀπράκτους τοὺς
ἰκέτας ἀπέπεμψαν.*

γ. *Ὁ δῆμος δὲ ἀπὸ πολέμου τινὸς ἐφθάρη καὶ τῆς δυνάμεως τῆς πολλῆς
ἐστερήθη.*

3. Να κατατάξετε τα ονόματα στις ακόλουθες στήλες σύμφωνα με την κλίση στην οποία ανήκουν:

*κόλπον, ἔθνος, οἰκιστής, μητροπόλεως, ἔτη, βαρβάρων, πόλει,
θάλασσαν, πολέμου, πρέσβεις, ἰκέται, νόμον.*

Α' κλίση	Β' κλίση	Γ' κλίση

4. Να διατυπώσετε τις ακόλουθες προτάσεις σε α' πληθυντικό πρόσωπο, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές όπου χρειάζεται.
- α. *(Οἱ Ἐπιδάμνιοι) τῆς δυνάμεως τῆς πολλῆς ἐστερήθησαν.*
- β. *(Οἱ Ἐπιδάμνιοι) ...ἐπειδὴ ἐπιέζοντο, πέμπουσιν εἰς τὴν Κέρκυραν πρέσβεις δεόμενοι μὴ σφᾶς περιορᾶν φθειρομένους, ...*
- γ. *Οἱ Κερκυραῖοι τὴν ἰκετείαν οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἀπράκτους ἀπέπεμψαν.*
5. *ἐφθάρησαν*: Να εξηγήσετε πώς σχηματίζονται οι παθητικοί χρόνοι του ρήματος. Να γράψετε για κάθε χρόνο την αύξηση (αν έχει), το θέμα και ενδεικτικά δυο (ή τρία) πρόσωπα της οριστικής.
6. Να συνδέσετε τα ρήματα και τους ρηματικούς τύπους της Α' στήλης με το χρόνο της Β' στήλης με τον οποίο αντιστοιχούν.

A	B
ἔστί ▶	ενεστώτας
ἐδέξαντο ▶	παρατατικός
ἐδέοντο ▶	
περιορᾶν ▶	μέλλοντας
ξυνώκισαν ▶	αόριστος
καθεζόμενοι ▶	
καταλῦσαι ▶	παρακείμενος
ἐπιέζοντο ▶	υπερσυντέλικος

3. Συντακτικές ασκήσεις

1. Να μετατρέψετε τη σύνταξη των προτάσεων που ακολουθούν από ενεργητική σε παθητική και αντίστροφα. Να συμβουλευθείτε και το «Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής» (σχολ. βιβλίο §§ 68-69, σ. 66).
- α. *Τὰ δὲ τελευταῖα πρὸ τοῦδε τοῦ πολέμου ὁ δῆμος αὐτῶν ἐξεδίωξε τοὺς δυνατούς.*
- β. *(Οἱ Ἐπιδάμνιοι) στασιάσαντες ἐν ἀλλήλοις ἀπὸ πολέμου τινὸς ἐφθάρησαν.*

2. Να συνδέσετε τις λέξεις της Α στήλης με τους συντακτικούς χαρακτηρισμούς της Β στήλης που τους αντιστοιχούν, σύμφωνα με το κείμενο, και να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων στη Β στήλη. Ένα στοιχείο της Β στήλης περισσεύει.

A	B
1. οἰκιστής	α. είναι αντικείμενο στο _____
2. τῆς δυνάμεως	β. είναι ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική _____ στο _____
3. μητρόπολιν	γ. είναι αντικείμενο στο _____
4. τοὺς δυνατοὺς	δ. είναι κατηγορούμενο στο _____
5. τοῦ χρόνου	ε. είναι υποκείμενο στο _____
6. Κορινθίων	στ. είναι ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική _____ στο _____
7. τῶν Ἐπιδαμνίων	ζ. είναι κατηγορούμενο στο _____ η. είναι αντικείμενο στο _____

3. *ξυναλλάξαι*: Να γράψετε ποια είναι η συντακτική θέση του απαρεμφάτου, να αναφέρετε τα αντικείμενά του και να δείξετε αν πρόκειται για ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία.

4. Να σημειώσετε στο αντίστοιχο τετράγωνο ποια είναι η σωστή ανάπτυξη της μετοχής σε πρόταση. Να συμβουλευθείτε και το *Συντακτικό της Αρχαίας Ελληνικής* (§§ 162-179, σσ. 145-162).

α. ἐκ τῆς
μητροπόλεως
κατακληθείς.	☐	ἵνα κατακληθῆ ἐκ τῆς μητροπόλεως
	☐	εἰ καὶ κατεκλήθη ἐκ τῆς μητροπόλεως
	☐	ἐπεὶ κατεκλήθη ἐκ τῆς μητροπόλεως
	☐	ὅς κατεκλήθη ἐκ τῆς μητροπόλεως
	☐	ὥσπερ κατεκλήθη ἐκ τῆς μητροπόλεως
β. στασιάσαντες δὲ
ἐν ἀλλήλοις	☐	ἐπειδὴ δὲ ἐστασίασαν ἐν ἀλλήλοις
	☐	ὅταν στασιάσωσι δὲ ἐν ἀλλήλοις
	☐	εἰ καὶ ἐστασίασαν δὲ ἐν ἀλλήλοις
	☐	πρὶν στασιάσωσιν δὲ ἐν ἀλλήλοις
	☐	ὥσπερ ἐστασίασαν δὲ ἐν ἀλλήλοις

5. Να σημειώσετε ποια ρήματα ή ρηματικούς τύπους προσδιορίζουν οι ακόλουθοι επιρρηματικοί προσδιορισμοί και να τους συνδέσετε με την σημασία που αντιστοιχεί στον καθένα.

- α. ἔς τὸν Ἴόνιον προσδιορίζει το δηλώνει χρόνο
κόλπον: _____ ▶
- β. πρὸ τοῦδε τοῦ προσδιορίζει το
πολέμου _____ ▶
- γ. ἐκ τῆς προσδιορίζει το δηλώνει τόπο
μητροπόλεως _____ ▶ (κίνηση προς)
- δ. ἔτη πολλὰ προσδιορίζει το
_____ ▶
- ε. ἐν τῇ πόλει: προσδιορίζει το δηλώνει τόπο
_____ ▶ (κίνηση από)
- στ. κατὰ θάλασσαν προσδιορίζει το
_____ ▶
- ζ. ἔς τὸ Ἥραιον προσδιορίζει το δηλώνει τόπο
_____ ▶ (στάση σε)
- η. ἔς τὴν Κέρκυραν: προσδιορίζει το
_____ ▶

4. Λεξιλογικές - σημασιολογικές ασκήσεις

1. Να γράψετε στα αρχαία ελληνικά τις παρακάτω προτάσεις, αφού συμβουλευτείτε το κείμενό σας.

α.	Και οι Επιδάμνιοι στέλνουν στην Κέρκυρα πρέσβεις.
β.	Οι δημοκρατικοί έδωξαν τους ολιγαρχικούς.
γ.	Οι Επιδάμνιοι καταστράφηκαν από τους βάρβαρους γείτονές τους.
δ.	Και κοντά στην Επίδαμνο κατοικούν Ταυλάντιοι βάρβαροι.
ε.	Οι Κερκυραίοι έδωξαν τους ικέτες άπρακτους.

2. Να γράψετε τη σωστή απόδοση στα νέα ελληνικά.

- i. ταύτην ἀπόκισαν Κερκυραῖοι:
- ii. προελθόντος δὲ τοῦ χρόνου:
- iii. στασιάσαντες δὲ ἐν ἀλλήλοις:
- iv. ἐκ τῆς μητροπόλεως κατακληθείς:
- v. οἱ δὲ Κερκυραῖοι τὴν ἰκετείαν οὐκ ἐδέξαντο:

3. Να συνδέσετε τις λέξεις με τα ρήματα από τα οποία παράγονται.

οίκημα ▶	
συνοικισμός ▶	
κατοικήσιμος ▶	οἰκέ-ω> -ῶ
κατοικίδιος ▶	
ακατοίκητος ▶	
οικιστικός ▶	
διοικητής ▶	οἰκίζω
αποικισμός ▶	
διοικητήριο ▶	

4. Για κάθε λέξη του κειμένου που σας δίνεται να αναφέρετε δυο ομόρριζες, απλές ή σύνθετες, στη νέα ελληνική⁴.

- α. ἐφθάρησαν: _____
- β. ἐλήζοντο: _____
- γ. ξυναλλάξαι: _____

5. δῆμος. Με παραγωγικές καταλήξεις όπως -ιος, -της, -(τ)ικος, κλπ. να σχηματίσετε παράγωγες λέξεις και να συμπληρώσετε τα κενά απαντώντας στα ερωτήματα που ακολουθούν⁵:

Πώς λέγεται:

- α. Ο πολίτης κάποιου δήμου: _____
- β. Ο κίνδυνος που απειλεί την ασφάλεια του κοινωνικού συνόλου: _____

⁴ φθορά - αδιάφθορος, ληστής - ληστεία, συναλλαγή - συνάλλαγμα, δέηση-ενδείξη.

⁵ δημότης, δημόσιος, δημοτικό, δημοτικότητα, δήμιος, δημοσιότητα.

- γ. Το σχολείο όπου παρέχεται η εξά-
χρονη στοιχειώδης εκπαίδευση: _____
- δ. Η απήχηση που έχει κάποιος στο λαό: _____
- ε. Αυτός που εκτελεί τους καταδικα-
σμένους σε θάνατο: _____
- στ. Η διαδικασία με την οποία πράξεις,
ενέργειες, δηλώσεις κλπ. γίνονται
γνωστές στο ευρύ κοινό: _____

5. Εργασίες για το σπίτι

1. Να αφηγηθείτε, σύμφωνα με τα στοιχεία που αναφέρει ο ιστορικός, την ιστορία της Επιδάμνου ως το σημείο που απεσταλμένοι των Επιδαμνίων πηγαίνουν στην Κέρκυρα για να ζητήσουν βοήθεια.
2. Παρατηρώντας στο χάρτη τη γεωγραφική θέση της Επιδάμνου, να εξηγήσετε τα εμπορικά και στρατηγικά πλεονεκτήματα που εξασφάλιζε όποιος ασκούσε τον έλεγχο της περιοχής.
3. Με πρώτο συνθετικό τη λέξη *δήμος* να σχηματίσετε οκτώ σύνθετες λέξεις και επιλέγοντας τρεις από αυτές να γράψετε μια πρόταση για καθεμιά⁶.

⁶ δημογέροντας, δημογραφικός, δημοκράτης, δημοδιδάσκαλος, δημοπρασία, δημοσκόπηση, δημοφιλής, δημοψήφισμα.